

Kortárs irodalmi beszélgetések-Nádasdy Ádám látogatása a Fazekasban

Nádasdy Ádám, nyelvész és műfordító volt vendégünk október 22-én, a kortárs irodalmi beszélgetések keretében. A találkozó fő témája a nyelvész által elkészített Bánk bán-értelmezés és prózai fordítás, mely ebben az évben készült el, és nagyban segíti a rendkívül nehéz nyelvezetű és komplikált dramaturgiával rendelkező darab megértését.

A nagyterem ismét megtelt érdeklődőkkel, akik a híres nyelvészprofesszor előadására voltak kíváncsiak. A beszélgetés legelején a professzor úr nemrég megjelent *Jól láthatóan lógok itt* című verseskötetéből olvasott fel két verset, megmutatva, hogy ha szeretne volna, a Bánk bán-fordítást is képes lett volna versben megírni. Ezután rátértünk a beszélgetés fő témájára, magára a fordításra. Nádasdy elmondta, hogy számára ez a munka nyelvészeti kihívás volt, egyfajta rejtvény, melyet meg kellett fejtenie. Az irodalmi megítélést pedig a tanárookra, irodalomtörténészekre hagyta.

A rövid bevezetés után a professzor úr elemezte a művet, rátért a fordítás nehézségeire, illetve az azt megkönnyítő eszközökre. A dráma két cselekményszálát, a politikait és a családi-szerelmit különválasztotta, az egyes szálak főbb szereplőit pedig háromszögekbe rendezte. Előbbibe tartozik Bánk, a király helyettese és az ország nádora; Petur bán, bihari főispán és Gertrudis, a király felesége, utóbbiba pedig Melinda, Bánk felesége; Bánk bán és Ottó, meráni herceg, Melinda udvarlója. Azt is kiemelte, hogy a 19. században, a Habsburg-uralom alatt a politikai rész vált fontosabbá, mivel az elnyomók is német származásúak voltak. Ezt ebben a korszakban, a cenzúra miatt nem lehetett leírni, így Katona meráninak nevezte Gertrudis családját.

A mű kapcsán Nádasdy rávilágított többek között arra is, hogy a kor szokásjoga szerint miért tekinthető jogosnak az az állítás, mely szerint „való igaz, hogy házas vagyok, de feleségem nincs”. Majd bebizonyította, hogy manapság már a családi szál érdekesebb a művet olvasó emberek számára, ez mond többet a mai világban számunkra. A szerelmesek közti konfliktusok, Gertrudis szerepe sokkal izgalmasabb, mint a hazafias eszméket közvetítő politikai rész. Kiderült, Bánk milyen nehéz döntések előtt állt: leverje Peturék felkelését, vagy megmentse feleségét? Később, mikor bosszút áll a nádor, miért Gertrudist öli meg, és miért nem Ottót? Nádasdy ezt azzal indokolta, hogy Ottó az erős, vitézi Bánk számára nem jelentett ellenfelet, szemben a királynéval, II. András (vagy Endre) feleségével. A műben található krimikre jellemző késleltetések, kihagyások is szóba kerültek, melyeket Katona a darab cselekményének egyben tartására, kibontására használt.

Természetesen előkerültek a nyelvtani kérdések, rejtvények. A bán, mely nekünk leggyakrabban a horvát főurat jelöli, a korban még az összes grófnak, bárónak a jelzője volt. Természetesen ez a kor II. András Árpád-házi uralkodó kora, melynek szokásait és nyelvezetét igyekezett Katona visszaadni a közönségnek. Mikor Nádasdyt arról kérdezték, mi volt számára a legnehezebb a fordításban, szintén egy nyelvtani problémát vetett fel: a mondatok szerkezetét, melyek funkciója mindig nagy fejtörést okozott a nyelvészprofesszornak. Itt többek között használt külföldi fordításokat is, melyek kitűnő mankónak bizonyultak Nádasdy számára.

A találkozó végén Nádasdy kitért arra, hogy egy fordítónak milyen nagy szerepe is van abban, miként fogja látni az egyes elemeket az olvasó, hiszen az ő értelmezése, felfogása is benne van az elkészült fordításban. Emellett más átírásokra (például Szabó Borbála átírása), illetve színházi darabokra (például a Nemzeti Színház és a Katona József Színház Bánk bán-darabjaira) is kitért. Mindegyikhez egy-egy kritikai értékelőt is adott.

A beszélgetés legvégén szó esett Nádasdy egy másik munkájáról, Dante Isteni színjátékának a fordításáról is, mely méltó zárása volt egy kitűnő délutánnak a nagyteremben.